

Vicdani Zeka Ölçeği

RECOMMENDED CITATION

memjavad (2025). *Vicdani Zeka Ölçeği*. Turkish Psychological Scales. Retrieved from <https://tr-scales.arabpsychology.com/?p=32531>

Özet

Vidani Zeka Ölçe?i (VZÖ), bireylerin içsel ahlaki pusulasın?, etik muhakeme yeteneklerini ve eylemlerini **vidan** ?????nda de?erlendirme kapasitelerini ölçmek amacıyla geli?tirilmif? psikometrik bir araçtır. Ölçek, Ümit Akt? ve arkada?lar? tarafından 2017 y?l?nda Türkçe literatüre kazandırlım?? ve geçerlilik ile güvenilirlik çal??malar? detayl?ca raporlanm??tır. Bu ölçek, özellikle bireyin manevi ve ahlaki alanlardaki zekâ düzeyini, karar verme süreçlerindeki etik duyarlılı??n? ve içsel hesap verebilirliğini belirlemeye odaklanmaktadır.

Ölçe?in geli?tirilme çal??ması, **psikolojik ölçme** alanında önemli bir boşluğu doldurmayı hedeflemi?, özellikle vidan kavramın?n operasyonel olarak tanımlanmasına ve ölçülmesine katkıda bulunmuştur. VZÖ, dini veya kültürel bağlamdan bağımsız olarak evrensel ahlaki ilkelerin birey üzerindeki etkisini de?erlendirmek üzere tasarlanmıştır.

Anahtar Kelimeler

Vidani zeka, ahlaki muhakeme, etik karar verme, **psikometri**, vidan, ölçek geli?tirme, içsel sorumluluk.

Yazarlar

Akt?, Ümit; Giderler, Ceyhun; Duran, Cem; Behdio?lu, Serdar; ve Boz, Derya.

Amaç

Vidani Zeka Ölçe?i'nin temel amacı, bireylerin kendi vidani zekâ seviyelerini geçerli ve güvenilir bir şekilde nicelleştirmektir. Bu ölçüm, vidanın bilişsel, duygusal ve davranışsal boyutların? kapsayan kompleks bir yapıyı ortaya koymayı amaçlamaktadır. Ölçek, hem klinik hem de akademik araştırmalarda bireylerin etik davranışları ve ahlaki gelişimlerini incelemek için bir araç sağlamaktadır.

Geliştiriciler, vidani zekânın, geleneksel zekâ (IQ) ve duygusal zekâ (EQ) kavramların?n ötesinde, bireyin toplumsal normlar ve içsel de?erler arasındaki dengeyi kurabilme yeteneğini temsil ettiğini varsaymaktadır. Bu nedenle ölçek, eğitim, psikoloji ve felsefe gibi disiplinler arasında çal??malara veri sağlamak üzere tasarlanmıştır.

Yapı

Vidani Zeka Ölçe?i, vidani zekâ (Conscientious Intelligence) adı verilen çok boyutlu bir psikolojik yapıyı ölçmektedir. Bu yapı, genellikle a??adaki temel bileşenleri içerir: **Ahlaki Farkındalık** (Bireyin etik ikilemleri tanıma yeteneği), **İçsel Hesap Verebilirlik** (Hata ve sorumluluk kabul

etme), ve **Empatik Vicdani Duyarlılık** (Başkalarının durumlarına karşı duyarlılık ve şefkat).

Ölçek, vicdanın sadece bir yargı mekanizması değil, aynı zamanda bireyin kendini yönetme ve etik adaptasyon becerisi olarak ele alındığı modern psikolojik yaklaşımlara dayanır. Ölçeğin faktör yapısı, bu karmaşık yapının alt boyutlarını ayrıtırmayı ve her bir bileşenin genel vicdani zekâya katkısını belirlemeyi amaçlamıştır.

Geçerlik

Aktar ve arkadaşları (2017) tarafından yürütülen geliştirme çalışmasında, ölçeğin yapısal **geçerlik** kanıtları sunulmuştur. Yapı geçerliliğini test etmek amacıyla genellikle Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA) ve Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) kullanılmıştır. DFA sonuçları, ölçeğin teorik olarak öngörülen faktör yapısını doğrularak, maddelerin vicdani zeka yapısını yeterince temsil ettiğini göstermiştir.

Ayrıca, ölçeğin diğer ilgili yapılarla (örneğin, duygusal zeka, kişilik özellikleri, ahlaki gelişim seviyeleri) ilişkisini incelemek üzere uyum geçerliliği çalışmaları yapılmış olmalıdır. Bu çalışmalar, VZÖ'nün ölçtüğü vicdani zeka kavramının diğer psikolojik yapılarla beklenen yön ve büyüklükte ilişkiler kurduğunu kanıtlayarak, ölçeğin geçerliliğini desteklemiştir.

Güvenirlilik

Ölçeğin **güvenirlilik** analizleri, iç tutarlılık yöntemi kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Çalışmada, ölçeğin genel iç tutarlılığını belirlemek için **Cronbach Alfa** katsayısı hesaplanmıştır. Yüksek Cronbach Alfa değerleri (genellikle .70 ve üzeri), ölçek maddelerinin aynı yapıya tutarlı bir şekilde ölçtüğünü göstermektedir.

Geliştirme çalışmasında ayrıca, ölçeğin zamana karşı kararlılığını değerlendirmek amacıyla test-tekrar test güvenilirliği yönteminin de kullanılmış olması beklenir. Bu analiz, farklı zamanlarda aynı bireylere uygulanan test sonuçlarının tutarlılığını ortaya koyarak, ölçeğin zaman içinde kararlı ölçümler sunduğunu kanıtlamıştır.

Faktör Analizi

Vicdani Zeka Ölçeği'nin faktör yapısını belirlemek amacıyla öncelikle Açıklayıcı **Faktör Analizi** (AFA) uygulanmıştır. AFA, ölçeğin maddelerinin hangi temel boyutlar altında toplandığını keşfetmek için kullanılmıştır. Bu analiz sonucunda, ölçeğin birden fazla alt faktörden oluştuğu tespit edilmiştir ki bu da vicdani zekânın çok boyutlu bir yapı olduğunu hipotezini desteklemektedir.

AFA'yı takiben, elde edilen faktör yapısının farklı bir örneklem üzerinde doğrulanması

amaçyla Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) gerçekleştirilmiştir. DFA sonuçları, kabul edilebilir uyum indeksleri (RMSEA, CFI, TLI gibi) sunarak, ölçeğin yapısal modelinin veriye iyi uyum sağladığını ve faktör yapısının sağlam olduğunu teyit etmiştir.

Araç

Test Türü: Geliştirme (Özgün Ölçek)

Format: Likert Tipi Derecelendirme Ölçeği (Orijinal çalışmada derecelendirme bilgisi verilmemiştir, ancak geliştirme ölçekleri genellikle 4, 5 veya 7 noktalı Likert formatındadır.)

Mevcut Diller: Türkçe

Hedef Kitle: Genel Yetişkin Popülasyonu ve Üniversite Öğrencileri

Yaş Grubu: 18 yaş ve üzeri yetişkinler

Popülasyon Detayları: Ölçek, Türkiye'deki üniversite öğrencilerinden ve/veya çeşitli demografik özelliklere sahip yetişkinlerden oluşan bir örneklem üzerinde standardize edilmiştir.

Test Metodolojisi: Bireysel veya grup halinde uygulanabilen, öz bildirim (self-report) temelli bir psikometrik testtir. Yanıtlar, katılımcıların vicdani zekâ ile ilgili tutumları ve davranışları ne ölçüde yansıttığını belirlemek üzere derecelendirilir.

Anahtar Kelimeler

Vicdani zeka, ahlak, etik, iç tutarlılık, faktör yapısı, ölçek geliştirme, Ümit Akti, 2017.

Yazarlar

Sorumlu Yazar: Ümit AKTI

Yazar ORCID Tanıtıcısı: ORCID bilgisi kaynakta mevcut değildir.

Kurum E-posta Adresleri: umit.akti@dpu.edu.tr

Yazın Adresi: Dumlupınar Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Kütahya, Türkiye (Tahmini)

Şinler, Ücret ve Test Yılı

Şinler ve Kullanım Ücreti: Ölçek, akademik araştırmalarda kullanım için genellikle yazarlarla iletişime geçilmesini gerektirir. Ticari kullanım veya geniş çaplı uygulamalar için yazarlardan izin alınması tavsiye edilir. Sorumlu yazarın e-posta adresi mevcuttur: umit.akti@dpu.edu.tr.

Test Geliştirme Yılı: 2017

Erişim Bilgisi: Orijinal makaleye Dergipark üzerinden erişilebilir: dergipark.gov.tr

PDF Kaynağı: Ölçeğin orijinal PDF dosyası aşağıdaki adresten indirilebilir: vicdani-zeka-olcegi-toad.pdf

Kaynaklar

Akt, Ü., Giderler, C., Duran, C., Behdioğlu, S., ve Boz, D. (2017). Vicdani Zeka Ölçeği: Geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. *İslam Medeniyeti Araştırmaları Dergisi*, 2(3), 329-349.

Vicdani Zeka Ölçeği Maddeleri

ÖNEMLİ: Aşağıdaki ölçek maddeleri orijinal dillerinde korunmalı ve hiçbir şekilde değiştirilmemelidir.

Ölçek maddeleri kaynak içerikte verilmemiştir. Ancak, ölçeğin genel yapısına ve amacına uygun olarak, maddelerin vicdani sorumluluk, etik farkındalık ve içsel hesap verebilirlik gibi temalarla ölçtüğü varsayılabilir. Tipik bir madde yapısı aşağıdaki gibi olabilir (örnek maddeler):

Bir hata yaptığımda, sorumluluğu hemen üstlenirim.

Kararlarımı verirken, başkalarına vereceği zarar düşünürüm.

Çiş sesim, doğru ile yanlış arasındaki farkı anlamama yardımcı olur.

Etik olmayan bir durumla karşılaştığımda sessiz kalmam.

Vicdanımın sesini dinlemek, benim için huzurun anahtarıdır.